

ПРАВО ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН

1. Поняття та принципи права зовнішніх зносин.
2. Джерела права зовнішніх зносин.
3. Система органів зовнішніх зносин та їх функції.
4. Порядок створення і функціонування дипломатичних представництв.
5. Дипломатичні привілеї та імунітети.
6. Консульські установи. Консульські привілеї та імунітети.
7. Торгівельні представництва.
8. Представництва держав у міжнародних організаціях та на міжнародних конференціях.

1. Поняття права зовнішніх зносин

ПОНЯТТЯ ПРАВА ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН

Зовнішні зносини — частина загальної системи міждержавних відносин і міжнародної діяльності кожної держави, що охоплює лише офіційні, підтримувані за допомогою особливих державних органів переважно політичні зв'язки і відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права з метою здійснення їх зовнішніх функцій мирними засобами відповідно до основних принципів міжнародного права.

Діяльність держав у галузі зовнішніх зносин, здійснювана за допомогою дипломатичних за своїм характером форм і методів реалізації їх зовнішньої функції, завжди має міжнародно-правове значення. Саме в процесі зовнішніх зносин встановлюються і оформлюються офіційні відносини між державами, і дії органів зовнішніх зносин юридично розцінюються як дії самих держав, що

зобов'язують їх у міжнародно-правовому сенсі, свідчать про прийняття та реалізацію ними прав і обов'язків держав у міжнародному спілкуванні.

Право зовнішніх зносин є однією з найдавніших галузей міжнародного права. Уже в Законах Ману (І тис. до н.е.) зазначалося, що дипломатичне мистецтво полягає в умінні попереджувати війну та підтримувати мир між державами. У Стародавньому Римі закріпився принцип святості посольства (*jus et sacra legationis*), були утворені спеціальні органи зовнішніх зносин – комісії феціалів. У подальшому право зовнішніх зносин розвивалося саме як посольське право, тобто сукупність норм, що визначали статус посла. На початку ХХ ст. посольське право переросло у право зовнішніх зносин – галузь міжнародного права, що регулює усі офіційні відносини між державами, а також міжнародними організаціями.

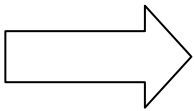
Найстаріша галузь.

Зовнішні зносини встановлювалися для встановлення миру, отримання військової підтримки, розвитку торгівлі тощо.

Стародавня Греція, Рим – «проксенія», Єгипет – «Рамзем II і Хеттушиль III 1296», Стародавня Індія – Закони Ману (II-I ст. до н.е.)

Міжнародні звичаї, кодифікація з II пол. ХХ ст.

Докладніше див: Репецький В. В Становлення та розвиток права зовнішніх зносин
https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/amp_2010_2_20.pdf

Право на участь у зовнішніх зносинах як одне з основних прав держави, у свою чергу, складається з низки елементів. До них належить і так зване право посольства, яке є частиною загального основного права на участь у зовнішніх зносинах (права на міжнародне спілкування). Оскільки ці поняття часто ототожнюються, необхідно виявити їх спільні і відмінні ознаки. **Під правом посольства в міжнародному праві** розуміється право держави направляти (активне право посольства) і приймати у себе (пасивне право посольства) дипломатичних і консульських представників. Це право належить кожній суверенній державі і є однією з найважливіших форм участі держав у зовнішніх зносинах. **Слід зауважити, що це право, а не обов'язок держав.**

Будучи невід'ємним правом кожної суверенної держави, що належить останньому на підставі самого факту його існування на міжнародній арені, право посольства в процесі своєї реалізації водночас залежить від двох неодмінних умов: по-перше, для цього необхідне взаємне рішення країн-контрагентів скористатися належним їм правом посольства і, по-друге, повинна бути досягнута домовленість між ними про направлення (прийом) дипломатичного представника з усіма правами й обов'язками для обох держав, що впливають звідси.

Право зовнішніх зносин – галузь міжнародного права, що складається із системи міжнародно-правових норм, що визначають особливості функціонування дипломатичних та консульських представництв держав, спеціальних місій, а також представництв міжнародних організацій.

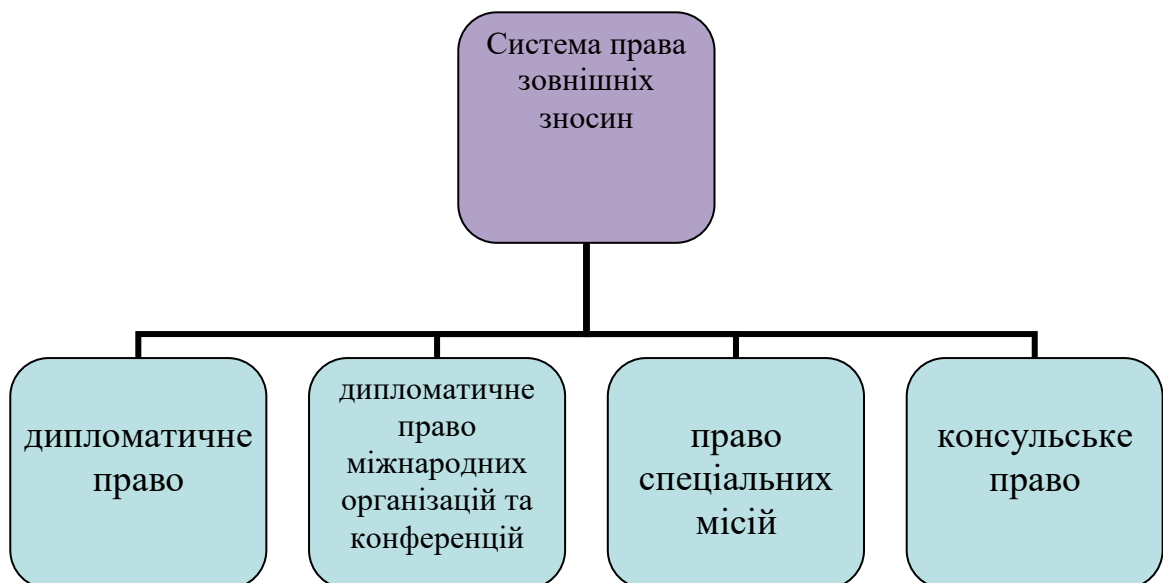
Також ще одне визначення:

Право зовнішніх зносин – це галузь міжнародного публічного права, що складається з норм і принципів, які визначають порядок здійснення відносин між державами та міжнародними організаціями, правове становище і порядок діяльності органів зовнішніх зносин та їх посадових осіб, а також встановлюють привілеї та імунітети представників держав і міжнародних міжурядових організацій.

Предметом права зовнішніх зносин є міжвладні відносини політичного характеру, що виникають між суб'єктами міжнародного публічного права, представленими їх офіційними спеціально утвореними органами та їх посадовими особами. Не є об'єктом права зовнішніх зносин і не регулюється його нормами інтернаціональні відносини між особами та організаціями, які хоча і забезпечують реалізацію інтересів відповідної держави, але не є її офіційними органами зовнішніх зносин (т.зв. «народна дипломатія»).

Систему права зовнішніх зносин як галузі міжнародного публічного права складають такі 4 підгалузі:

- 1) дипломатичне право;
- 2) дипломатичне право міжнародних організацій та конференцій;
- 3) право спеціальних місій;
- 4) консульське право.

Принципи права зовнішніх зносин
Загалом, як і будь-яка інша галузь міжнародного права право зовнішніх зносин ґрунтується на загально визнаних принципах міжнародного права.

Нагадування:

Статут ООН

Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співпраці держав відповідно до Статуту ООН, прийнятого XXV сесією ГА ООН 24 жовтня 1970 р.

Заключний акт НБСЄ (Гельсинки, 1 серпня 1975 р) Дата підписання: 01.08.1975/ Дата набуття чинності: 01.08.1975

Спеціальні принципи стосуються кожної з підгалузей права зовнішніх зносин

ЗАВДАННЯ:
Визначити та вміти пояснювати спеціальні принципи дипломатичного та консульського права

2. Джерела права зовнішніх зносин

Універсальні договори

Даю англійською мовою!

Vienna Convention on Diplomatic Relations of 18.04.1961 (190 states)

Vienna Convention on Consular Relations of 24.04.1963 (177 states)

Convention on special missions of 08.12.1969 (38 states)

Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of a Universal Character of 14.03.1975 (not in force, 34 states)

Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents of 14.12.1973 (177 states)

Міжнародні договори щодо міжнародних міжурядових організацій

- Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations 1946
 - General Agreement on Privileges and Immunities of the Council of Europe of 1949
- Bilateral Agreements (lots!!!)

ЗАВДАННЯ: ПРОЧИТАТИ документи українською/російською

- Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй 1946 р.;
- Конвенція про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН 1949 р.;
- Віденська Конвенція про дипломатичні зносини 1961 р.;
- Віденська Конвенція про консульські зносини 1963 р.;
- Конвенція про спеціальні місії 1969 р.;
- Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у т.ч. дипломатичних агентів 1973 р.;
- Віденська Конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

2-сторонні угоди

- Наприклад, Consular Agreement between Ukraine and Italy of 23.12.2003
- **ЗАВДАННЯ:** Знайти ще приклади двосторонніх договорів

Resolution adopted by the General Assembly on 6 December 2007 # 62/67
“Diplomatic protection”

Законодавство України

Конституція України 1996 р.

Закон України «Про дипломатичну службу» від 07.06.2018 р.

Закон України «Про основні засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010

Кримінальний Кодекс України (ст. 443 («Посягання на життя представника іноземної держави»), 444 «Злочини проти осіб, що мають міжнародний захист»)

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р.

Консульський статут України: Затверджений Указом Президента

України від 02.04.1994 № 127/94

Указ Президента України «Про нештатних (почесних) консулів України» 17.02.1997 № 150/97

Про міністерство закордонних справ України: Затв. Указом Президента України від 30.03.2016 № 281

Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Указ Президента України від від 10.06.1993 № 198/93

Про затвердження положення про військових аташе та представників Міністерства оборони України при дипломатичних представництвах України: Указ Президента України від 10.10.2008 р. № 918/2008 (для службового користування)

Про затвердження Положення про порядок взаємовідносин між Міністерством оборони України, Генеральним штабом Збройних Сил України та військовими аташе іноземних держав і їх заступниками (помічниками), акредитованими в Україні: Наказ Міністерства оборони України від 20.07.2015 № 348

Положення про дипломатичний і службовий паспорти України: Затв. Указом ПУ від 12 травня 2015 року № 264/2015

ЗУ «Про МД України»

2. Система органів зовнішніх зносин та їх функції

У державах органи зовнішніх зносин можна розподілити на внутрішньодержавні та закордонні.

Внутрішньодержавні – органи держави, розташовані на її території та наділені компетенцією в галузі зовнішньої політики. Обсяг їх компетенції визначається внутрішнім правом держав індивідуально.

- *органи загальної* (зовнішньополітична функція реалізується поряд з іншими функціями: ПУ, ВРУ, КМУ, Міністерства, Генпрокуратура, СБУ);

- *спеціальної компетенції (МЗС)*

Внутрішньодержавні

органи загальної компетенції	органи спеціальної компетенції
<p>Відповідно до ст. 85 Конституції України Верховна Рада України приймає закони, в т.ч. і з питань міжнародних відносин, визначає засади зовнішньої політики, заслуховує чергові та позачергові послання Президента України про зовнішнє становище України, оголошує за поданням Президента України стан війни і укладення миру, схвалює рішення Президента про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії України, затверджує рішення про надання Україною позик і економічної допомоги іншим державам та міжнародним організаціям, а також про одержання від іноземних держав і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених державним бюджетом, схвалює рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України, надає згоду на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсує міжнародні договори тощо. Крім того, ст. 92 Конституції України вказує, що виключно законами України визначаються статус іноземців та осіб без громадянства,</p>	<p>До цієї категорії органів зовнішніх зносин належать крім Міністерства закордонних справ України, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, Державна прикордонна служба України, Державна митна служба України та деякі інші органи.</p> <p>Міністерство закордонних справ України як центральний орган виконавчої влади є провідним органом із забезпечення реалізації державної політики у сфері зовнішніх зносин України і діє на підставі Положення про Міністерство закордонних справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2006 р. № 960. МЗС України очолює Міністр, який за поданням Президента України призначається на посаду і звільняється з посади Верховною Радою України.</p> <p>Міністр закордонних справ має перших заступників та заступників, обов'язки між яким розподіляються Міністром. Гранична чисельність працівників МЗС та працівників закордонних дипломатичних установ затверджує Кабінет Міністрів України, а структуру центрального апарату МЗС та положення про структурні підрозділи МЗС затверджує Міністр</p>

засади використання виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, освоєння космічного простору, правовий режим державного кордону, виключно законами України встановлюються дипломатичні ранги порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав; порядок допуску та умови підрозділів збройних сил інших держав на території України тощо.

Згідно зі ст. 102 Конституції України Президент України є главою держави і виступає від її імені, є гарантом державного суверенітету та територіальної цілісності України. Ст. 106 Конституції України визначає, що Президент України звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, представляє державу в міжнародних відносинах здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України, приймає рішення про визнання іноземних держав, призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав, вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та приймає рішення про використання Збройних Сил України у разі збройної агресії проти України, присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини.

закордонних справ. Для погодженого вирішення основних найважливіших питань у складі МЗС утворюються колегія, наукова рада, інші консультативні та дорадчі органи.

Міністерство закордонних справ України діє згідно з положенням про нього і виконує такі функції: розробляє загальну стратегію зовнішньої політики України і надає відповідні пропозиції Президенту України; реалізує зовнішньополітичний курс України; забезпечує дипломатичними засобами захист суверенітету і територіальну цілісність та інші інтереси України; здійснює захист прав й інтересів громадян України за кордоном; забезпечує дипломатичні й консульські відносини України з іноземними державами і міжнародними організаціями. Міністерство закордонних справ готує проекти міжнародних договорів, веде їхній облік і зберігання, сприяє функціонуванню закордонних дипломатичних представництв на території України і виконує ряд інших організаційних і правових функцій.

Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади відповідно до ст. 116 Конституції України забезпечує державний суверенітет, здійснення зовнішньої політики, виконання Конституції та законів України, актів Президента України, зокрема і у сфері міжнародних відносин.	
---	--

Закордонні органи зовнішніх зносин – органи держави, розташовані поза її територією і наділені компетенцією в галузі зовнішньої політики.

- *постійні* (дипломатичні та консульські представництва, представництва при міжнародних міжурядових організаціях);

тимчасові (делегації держав на сесіях міжнародних організацій, міжнародних конференціях, спеціальні місії).

Закордонними дипломатичними установами України є:

- 1) Посольство України;
- 2) Посольство України з резиденцією Надзвичайного і Повноважного Посла України в Києві;
- 3) Постійне представництво України при міжнародній організації;
- 4) Представництво України при міжнародній організації;
- 5) Місія України при міжнародній організації;
- 6) консульська установа України (Генеральне консульство України, Консульство України, Віце-консульство України та Консульське агентство України). (ст. 5 Закон України «Про дипломатичну службу»)

Акредитуюча держава => держава перебування

Стаття 3 Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961:
Функції дипломатичного представництва полягають:

- a) у представництві акредитуючої держави в державі перебування;
- b) у захисті в державі перебування інтересів акредитуючої держави та її громадян у межах, що допускаються міжнародним правом;
- c) у веденні переговорів з урядом держави перебування;

d) у з'ясуванні всіма законними засобами умов і подій в державі перебування та повідомленні про них уряду акредитуючої держави;

e) у заохоченні дружніх відносин між акредитуючою державою і державою перебування та в розвитку їх взаємовідносин у галузі економіки, культури і науки.

Стаття 5 Віденської конвенції 1963 р. Консульські функції:

a) захист у державі перебування інтересів акредитуючої держави та її громадян (фізичних осіб) у межах, що допускаються міжнародним правом;

b) сприяння, розвитку торговельних, економічних, культурних і наукових зв'язків між акредитуючою державою і державою перебування, а також сприяння розвитку дружніх відносин між іншими державами відповідно до положень цієї Конвенції;

c) з'ясування всіма законними засобами умов і подій в торговельному, економічному, культурному і науковому житті держави перебування, повідомлення про них урядові акредитуючої держави та надання відомостей заінтересованим особам;

d) видача паспортів і проїзних документів громадянам акредитуючої держави та віз або відповідних документів особам, бажаним поїхати в акредитуючу державу;

e) надання допомоги і сприяння громадянам (фізичним і юридичним особам) акредитуючої держави;

f) виконання обов'язків нотаріуса, реєстратора актів громадянського стану та інших подібних обов'язків, а також виконання деяких функцій адміністративного характеру, за умови, що в цьому випадку ніщо не суперечить законам і правилам держави перебування;

g) охорона інтересів громадян (фізичних осіб) акредитуючої держави у випадках правонаступництва «mortis causa» на території держави перебування згідно з законами і правилами держави перебування;

h) охорона, в межах, встановлених законами і правилами держави перебування, інтересів неповнолітніх та інших осіб, що не є повністю дієздатними, які є громадянами акредитуючої держави, особливо, коли потрібно встановити над такими особами якусь опіку або піклування;

i) із додержанням практики і порядку, прийнятих у державі перебування, представництво або забезпечення належного представництва громадян акредитуючої держави в судових та інших установах держави перебування з метою одержання, відповідно до законів і правил держави перебування, розпоряджень про попередні заходи, що обмежують права та інтереси цих громадян, якщо через відсутність або з інших причин такі громадяни не можуть своєчасно здійснити захист своїх прав та інтересів;

j) передача судових і несудових документів або виконання судових доручень чи доручень про отримання свідчень для судів акредитуючої держави згідно з чинними міжнародними угодами або, якщо таких угод немає, в будь-якому іншому порядку, що не суперечить законам і правилам держави перебування;

k) здійснення передбачених законами і правилами акредитуючої держави права нагляду та інспекції щодо суден, які мають національність акредитуючої держави, та літаків, зареєстрованих у цій державі, а також щодо їх екіпажу,

l) надання допомоги суднам і літакам, згаданим у пункті «к» цієї статті, та їхнім екіпажам, прийняття заяв щодо плавання суден, огляд і оформлення судових документів і, без ущемлення прав властей держави перебування, розслідування будь-яких подій, що мали місце в дорозі, та вирішення будь-яких спорів між капітаном, командним складом і матросами, наскільки це передбачається законами і правилами акредитуючої держави;

m) виконання інших функцій, покладених на консульську установу акредитуючою державою, які не забороняються законами і правилами держави перебування або проти виконання яких держава перебування не має заперечень, або які передбачені чинними міжнародними договорами між акредитуючою державою і державою перебування.

+ можуть виконувати дипл. функції і навпаки

Спеціальна місія – тимчасова місія, яка за своїм характером представляє державу і направляється однією державою в іншу за згодою останньої для розгляду з нею певних питань або для виконання щодо неї певного завдання (інавгурація, підписання МД, участь у спільних заходах)...

Правовий статус та засади діяльності спеціальних дипломатичних місій визначаються Конвенцією про спеціальні місії 1969 р.

Відповідно до цієї Конвенції можливе направлення *однієї і тієї ж спеціальної місії у дві чи більше держави*, а також спільної спеціальної місії двома чи більше державами.

Направлення спеціальної місії в іншу державу здійснюється за взаємною згодою держав, попередньо отриманою дипломатичними чи іншими каналами. Функції, повноваження, порядок та строк діяльності спеціальної місії визначається за домовленістю між направляючою та приймаючою державами. Спеціальна місія може складатися з одного чи декількох представників направляючої держави. В останньому випадку призначається голова спеціальної місії. До складу спеціальної місії також може входити дипломатичний, адміністративно-технічний та обслуговуючий персонал.

Правовий статус спеціальної місії та представників, що входять до її складу, за окремими винятками подібний до статусу дипломатичного представництва та його персоналу. Проте, якщо головою спеціальної місії є глава направляючої держави, голова уряду чи міністр закордонних справ направляючої держави, їхній статус, в т.ч. привілеї та імунітети, прирівнюється не до статусу голови дипломатичного представництва, а до статусу глави іноземної держави,

голови уряду чи міністра закордонних справ іноземної держави.

(інавгурація, підписання МД, участь у спільних заходах)...

Дипломатичний притулок!!!!

Не гарантується Віденської Конвенцією 1961!!!!

НЕ ІСНУЄ УНІВЕРСАЛЬНИХ ДОГОВОРІВ І ЗАГАЛЬНИХ ПІДХОДІВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Agreements (Havana Conv 1928, Caracas Conv 1954) (про цю Конвенцію буде згадка нижче).

*The International Court of Justice has emphasised that **in the absence of treaty or customary rules to the contrary**, a decision by a mission to grant asylum involves a **derogation from the sovereignty of the receiving state!***

Asylum Case (Colombia v. Peru), Judgment of the ICJ of
27.11.1950

Вимоги за Гаванською конвенцією про притулок 1928 року, Каракасска конвенція про дипломатичний притулок 1954 року

Територіальне притулок - це надання притулку переслідуваному особі на території держави.

Дипломатичне притулок - це надання притулку на території дипломатичного представництва іноземної держави. Інститут дипломатичного притулку діє головним чином в країнах Латинської Америки.

- only political reasons
- to inform RS and SS
- to guarantee the right of free entrance to the SS
- to guarantee the security and protection of the person
- to provide money support

Практика:

1. States that don't allow it (most of)
2. States allow it on their territory and at their premises (Latin America)
3. States that recognize it on the territory of other states except their own (USA, GB, Belgium)
4. States that don't afford asylum for their missions but recognize it on the territory of other missions accredited on their territory (Greece, some Latin States) ("local toleration")

Під дипломатичним притулком розуміють захист, що надається особам у дипломатичних установах, на військових і торговельних суднах, літаках, які перебувають на іноземній території, від місцевої державної юрисдикції. Дипломатичний притулок був поширеним протягом XVI–XVIII ст.ст. Причини такого поширення пов'язані з виникненням дипломатичних установ і наділенням їх деякими привілеями та імунітетами.

Положення про неприпустимість надання дипломатичного притулку зафіксовано на законодавчому рівні у багатьох країнах. Нідерландські Генеральні штати одними з перших, 25 червня 1663 р., прийняли декрет проти застосування практики дипломатичного притулку.

Іспанія скасувала дипломатичний притулок законом 1772 р. Папа римський обмежив право притулку дипломатичних резиденцій у Ватикані у вересні 1815 р. та дозволив переховувати лише осіб, які вчинили злочини невеликої тяжкості.

Починаючи з XX ст., право притулку у приміщеннях дипломатичних установ практично не визнається, а щодо кримінальних злочинців – заперечується усіма державами. Законодавство різних країн містить окремі норми щодо невизнання права притулку в дипломатичних приміщеннях, оскільки їх недоторканність спрямована на забезпечення виконання послом своїх обов'язків без будь-якого втручання. Недоторканність дипломатичного приміщення не містить у собі надання допомоги злочинцям в уникненні покарання за скоєний злочин. Це приміщення не може бути притулком для порушників законів держави, оскільки жоден дипломат не має підстав для укриття від правосуддя осіб, щодо яких у нього відсутні юридичні права.

Однак, певні країни південноамериканського регіону не відмовилися від дипломатичного притулку. Дипломатичний притулок тут відображено у договірному праві, зокрема до таких договорів належать: Гаванська конвенція про дипломатичний притулок 1928 р., Конвенції про право політичного притулку, що підписані у Монтевідео в 1933 р. та 1939 р., Південноамериканська конвенція про притулок 1939 р., Міжамериканська конвенція про право дипломатичного притулку, що підписана в Каракасі в 1954 р. Стаття 1 Каракаської конвенції 1954 р. передбачає обов'язок держав, які здійснюють територіальну юрисдикцію, 32 поважати притулок, що надається у представництвах, на військових кораблях, у військових таборах або на повітряних суднах, особам, яких розшукують з політичних причин або за політичні правопорушення, відповідно до положень даної Конвенції .

Варто зазначити, що договори універсального характеру виражають негативне ставлення до надання дипломатичного притулку. Таке положення викладено, зокрема, у ст. 41 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. Відповідно до зазначеної норми приміщення представництв не мають використовуватися для цілей, які не сумісні зі здійсненням функцій дипломатичного представництва. Подібна позиція щодо консульських приміщень висловлена у ст. 55 Віденської конвенції про консульські зносини від 24 квітня 1963 р. Зазначені конвенції ратифіковано Україною, а тому їх застосування для Української держави є обов'язковим. Ці положення також відображено пунктом 6 розділу II Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні, затвердженого Указом Президента України № 198 від 10 червня 1993 р. Передбачено, зокрема, що приміщення дипломатичного представництва, а також резиденція глави дипломатичного представництва та житлові приміщення членів дипломатичного персоналу є недоторканими.

Міжнародна практика крокує шляхом відмови від надання дипломатичного притулку. Однак, приклади його застосування досі зустрічаються. Так, президент Еквадору надав притулок засновникові сайту Wikileaks Джуліану Ассанжу, який із червня 2012 р. перебуває на території посольства Еквадору в Лондоні. Джуліан Ассанж намагався уникнути екстрадиції до Швеції, де його хочуть допитати у зв'язку із сексуальними злочинами, причетність до яких він заперечує. Він заявляє про свою невинуватість, а переслідування називає політичними. Раніше Джуліан Ассанж програв апеляцію на рішення про його екстрадицію. Його відпустили під заставу, після чого він звернувся до Еквадору з проханням про надання притулку. Заснований Джуліаном Ассанжем сайт Wikileaks опублікував сотні тисяч документів з міжнародного дипломатичного листування, що у 2010 р. викликало занепокоєння урядів ряду країн, у тому числі США. Так, Джуліан Ассанж побоюється, що після екстрадиції до Швеції його можуть відправити у США, де, як він стверджує, йому загрожує звинувачення у шпигунстві і його можуть засудити до смертної кари.

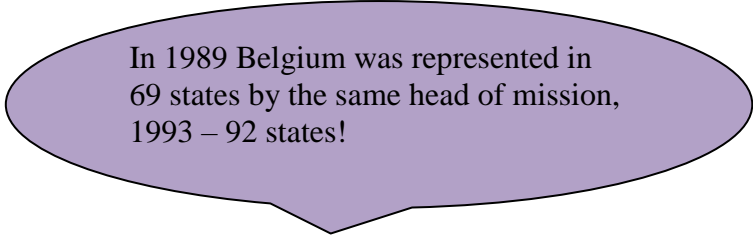

4. Порядок створення і функціонування дипломатичних представництв

Дипломатичне представництво – орган акредитуючої держави, заснований на території держави перебування для підтримання дипломатичних відносин між ними.

Відкриття ДП після визнання *de jure* і за взаємною згодою держав.
В столиці.

Відкриття ДП може не відбуватися взагалі, відбуватися не одразу (СРСР – Сауд Аравія – 1926 встановили дипломатичні відносини, обмін вірчими грамотами _ 1985 р.), можлива кумуляція представництв (місій) (Аргентина – Уругвай, Парагвай, Чилі).

In 1989 Belgium was represented in 69 states by the same head of mission, 1993 – 92 states!

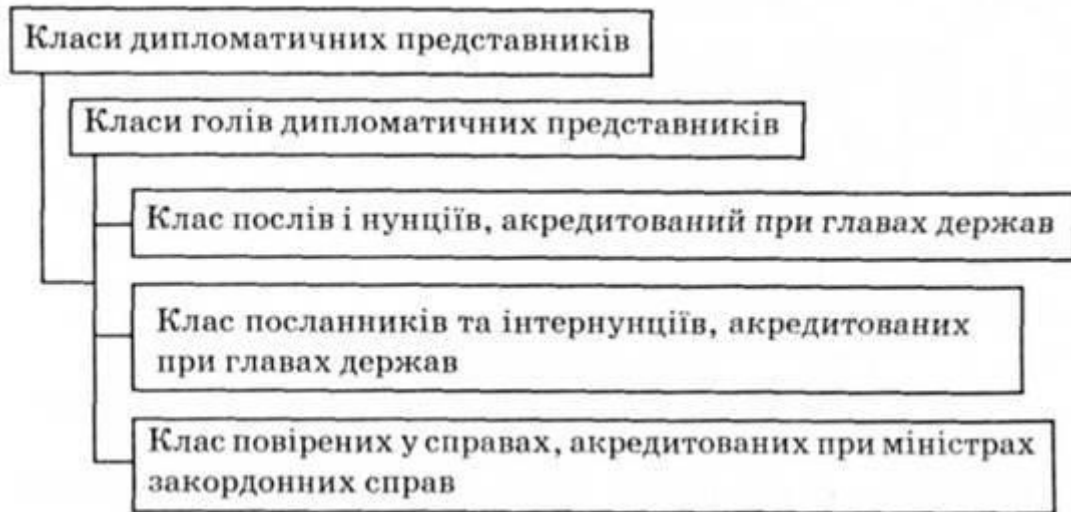
Якщо ж дипломатичні відносини за якихось причини не встановлені, але держави мають взаємні інтереси, іноді можуть бути створені «групи зв'язку», «відділи інтересів» і подібні їм органи, що є сурогатами дипломатичних представництв (з 1977 р. – групи інтересів США у Кубі, зараз (липень 2015 р.) після 50 років відновили дипломатичні відносини і здійснили обмін посольствами).

Обмін дипломатичними представництвами між державами можливий у вигляді посольств чи дипломатичних місій. Міжнародне право не проводить між ними різниці щодо привілеїв й імунітетів, але встановлює розходження в **класах голів дипломатичних представництв**.

Відповідно до ст. 14 Віденської конвенції про дипломатичні зносини голови представництв підрозділяють **на три класи (єдині у всіх державах, Віденський Акт 1815 р.):**

- клас послів і нунціїв (при главах Д),
- клас посланників й інтернунціїв (при главах Д),
- клас повірених у справах (при Міністрах закордонних справ).

Ще раз повторюємо. Названі класи юридично рівні, і різниця між ними може мати місце лише у питаннях церемоніалу та дипломатичного протоколу. Клас, до якого повинен належати голова представництва визначається акредитуючою державою та державою перебування, як правило, на засадах взаємності.

Інакше як відносно старшинства та етикету не повинно проводитись ніякого розрізнення між главами представництв внаслідок їх належності до того чи іншого класу.

Дуаєн

ДУАЄН ДИПЛОМАТИЧНОГО КОРПУСУ (від франц. *doyen* – старшина, старійшина) – особа, яка очолює дипломатичний корпус у країні перебування. Д. д. к. стає главою дипломатичного представництва, який належить до вищого дипломат. класу (як правило, посол чи нунцій) і першим серед ін. глав дипломат. представництв у державі перебування вручив вірчі грамоти. У деяких катол. країнах Д. д. к. за усталеною традицією, незалежно від часу акредитування, є виключно папський нунцій. Д. д. к. не має особливих прав стосовно ін. чл. очолюваного ним дипломат. корпусу й не може давати їм розпоряджень, однак цю посаду вважають почесною. Функції Д. д. к. мають протокол. характер. Д. д. к. очолює дипломат. корпус на церемоніях і за необхідності виступає від його імені (при передачі поздоровлень чи вираженні співчуття), підтримує постій. контакт із відомством закордон. справ країни перебування, консультує колег з питань місц. протоколу та особливостей взаємин із місц. владою тощо. Д. д. к. може виступати на захист інтересів дипломат. корпусу чи окремих його чл., якщо в діях місц. протоколу помітить порушення привілеїв, імунітетів чи етикету. Але він не має права від імені дипломат. корпусу або за його дорученням робити заяви чи демарші політ. характеру. Такі дії Д. д. к. можуть бути дезавуєваними будь-яким чл. дипломат. корпусу як такі, що не відповідають позиції держави, яку він представляє.

... класів глав дипломатичних представництв необхідно відрізнити дипломатичні ранги – спеціальні звання, які присвоюються дипломатичним працівникам в акредитуєчій державі.

11 рангів (ст. 16 ЗУ «Про дипломатичну службу»)

Стаття 16. Перелік дипломатичних рангів

Дипломатичний ранг - спеціальне звання, яке відповідно до цього Закону

присвоюється дипломатичним працівникам довічно.

В Україні встановлюються такі дипломатичні ранги:

Надзвичайний і Повноважний Посол;

Надзвичайний і Повноважний Посланник першого класу;

Надзвичайний і Повноважний Посланник другого класу;

радник першого класу;

радник другого класу;

перший секретар першого класу;

перший секретар другого класу;

другий секретар першого класу;

другий секретар другого класу;

третій секретар;

аташе.

Дипломатичні ранги від Надзвичайного і Повноважного Посла до аташе прирівнюються до рангів державних службовців відповідно з першого до одинадцятого рангу:

Надзвичайний і Повноважний Посол - 1 ранг державного службовця;

Надзвичайний і Повноважний Посланник першого класу - 2 ранг державного службовця;

Надзвичайний і Повноважний Посланник другого класу - 3 ранг державного службовця;

радник першого класу - 4 ранг державного службовця;

радник другого класу - 5 ранг державного службовця;

перший секретар першого класу - 6 ранг державного службовця;

перший секретар другого класу - 7 ранг державного службовця;

другий секретар першого класу - 8 ранг державного службовця;

другий секретар другого класу - 9 ранг державного службовця;

третій секретар - 10 ранг державного службовця;

аташе - 11 ранг державного службовця.

Кожна держава самостійно встановлює обсяг повноважень своїх дипломатичних представництв у межах функцій, визначених у ст. 3 Віденської конвенції про дипломатичні зносини. У свою чергу країна перебування не

вправі перешкоджати діяльності іноземного дипломатичного представництва в межах функцій, зазначених у Конвенції.

Процедура призначення складу дипломатичного представництва.

Склад дипломатичного представництва:

- 1) Дипломатичні працівники (члени дипломатичного персоналу + голова)
- 2) адміністративно-технічний;
- 3) обслуговуючий персонал

Найскладніше – призначення голови:

- 1) запит агремана (строків немає, відмова не мотивується);
- 2) видання внутрішньодержавного акта про призначення (Указ ПУ);
- 3) вручення вірчої грамоти

Процедура:

Призначення голови дипломатичного представництва здійснюється у відповідності із загальноприйнятою у практиці міжнародних відносин процедурою, яка включає такі стадії:

1. Запит агреману – згоди держави перебування на призначення конкретної особи в якості голови дипломатичного представництва. Держава може відмовити у видачі агреману як з поясненням, так і без пояснення причин такої відмови.

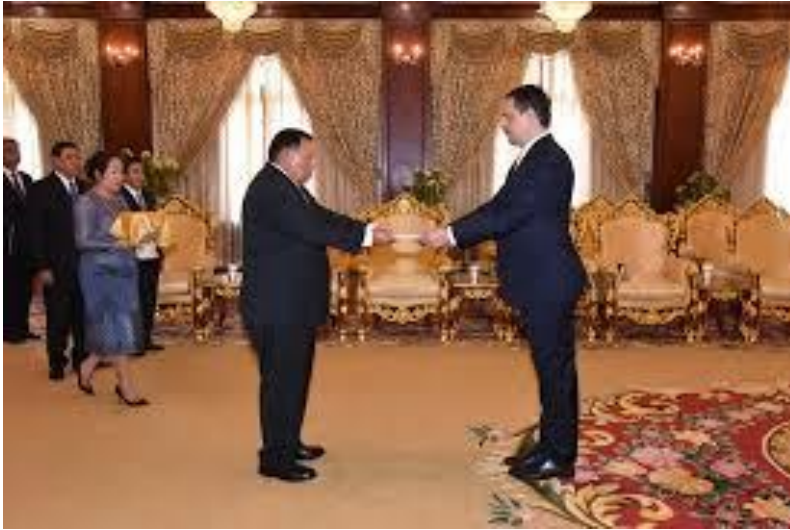
2. Видання на підставі одержаного агреману національного акту про призначення цієї особи на посаду голови дипломатичного представництва. Надзвичайний і Повноважний Посол України призначається на посади та звільняється з посади Президентом України за поданням Міністра закордонних справ України. Укази Президента України з цих питань скріплюються підписами Прем'єр-міністра України та Міністра закордонних справ України. Міністр закордонних справ України вносить Президенту України подання щодо кандидатур про призначення на посади Надзвичайного і Повноважного Посла України, після консультацій в Комітеті Верховної Ради України у закордонних справах щодо кандидатур на ці посади. Міністр закордонних справ України проводить консультації щодо кандидатур на черговому засіданні

Комітету Верховної Ради України у закордонних справах. Посланник призначається указом Президента України за поданням Міністра закордонних справ України в разі отримання згоди (агреману) на це призначення іноземної держави, до якої він призначається. Повірений у справах України призначається наказом Міністра закордонних справ України.

3. Видання на підставі рішення про призначення особи головою дипломатичного представництва вірчих документів, які містять звернення до держави перебування з проханням вірити усім діям, усним та письмовим актам голови дипломатичного представництва. Такими вірчими документами є вірчі грамоти та вірчі листи. Вірчі грамоти вручаються послу чи посланнику. Вірчі грамоти підписуються Президентом України і скріплюються Міністром закордонних справ. Вірчий лист від імені Міністра закордонних справ України вручається повіреному у справах України.

4. Вручення вірчих документів компетентним органам держави перебування. Після прибуття посла або посланника вірчі грамоти вручаються главі держави, а після прибуття повіреного у справах вірчий лист вручається міністру закордонних справ країни перебування. Після вручення вірчих документів голова дипломатичного представництва приступає до виконання своїх обов'язків. Однак у деяких країнах голова дипломатичного представництва може приступати до виконання своїх повноважень і раніше. Так, у Великобританії одразу після прибуття акредитований глава іноземного дипломатичного представництва вручає копії вірчих документів до Секретаріату в іноземних справах та справах Співдружності (аналог МЗС) і з цього моменту приступає до виконання своїх повноважень, а оригінал вірчих документів може вручати значно пізніше, оскільки королева часто, іноді до місяця, відсутня у Лондоні.

Акредитуюча держава може призначити голову дипломатичного представництва в одну чи декілька держав одночасно (за сумісництвом), якщо проти цього не заперечує жодна держава. Крім того, за згодою держави перебування дві чи більше акредитуючих держав можуть призначити спільного главу дипломатичного представництва. Так, дипломатичні інтереси за кордоном Князівства Ліхтенштейн представляє Швейцарія, а Князівства Монако – Франція.

Повноваження голови дипломатичного представництва можуть бути припинені з ініціативи як акредитуючої держави, так і держави перебування. Підставами припинення повноважень голови дипломатичного представництва є:

- відкликання акредитуючою державою;
- оголошення голови дипломатичного представництва небажаною особою (*persona non grata*) у державі перебування;
- оголошення стану війни між державами;
- розрив дипломатичних відносин між державами;
- припинення існування однієї з держав як суб'єкта міжнародного права.

Специфічною і малопоширеною підставою припинення повноважень глави дипломатичного представництва монархічних держав є смерть або усунення від влади монарха. Припинення ж повноважень глави держави з республіканською формою правління не визнається підставою припинення повноважень глави дипломатичного представництва. В той же час у низці європейських демократичних монархій (Данія, Нідерланди, Швеція) смерть монарха також не розглядається в якості підстави припинення повноважень глав дипломатичних представництв.

Документом, що підтверджує припинення повноважень голови дипломатичного представництва є відклична грамота (відкличний лист), який видається і вручається у тому ж порядку, що і вірчі документи. Останнім часом склався звичай, згідно з яким відкличні документи на попереднього главу дипломатичного представництва вручаються одночасно з вірчими документами новопризначеного глави.

Працівники дипломатичного персоналу (дипломатичні агенти) призначаються міністерством закордонних справ акредитуючої держави без погодження з державою перебування, за винятком військового аташе, який в силу існуючого звичаю призначається після отримання неофіційної згоди держави перебування. Ст. 8 Віденської конвенції про дипломатичні зносини передбачає, що працівники дипломатичного персоналу повинні бути, як правило, громадянами акредитуючої держави. Громадяни держави перебування можуть входити до складу дипломатичного персоналу лише за погодженням з цією державою. Проте, більшість держав більш жорстко визначають питання

громадянства працівників дипломатичного персоналу своїх представництв. Зокрема, відповідно до ст. 9 Закону України “Про дипломатичну службу” дипломатичними працівниками можуть бути лише громадяни України.

Строк перебування дипломатичних працівників на посаді визначається законодавством акредитуючої держави і, як правило, складає 3-5 років. Відповідно до ст. 18 Закону України „Про дипломатичну службу” строк довготермінового відрядження працівників дипломатичної служби, як правило, становить до чотирьох років у державах з нормальними кліматичними умовами та стабільною безпековою ситуацією і до трьох років - у державах з важкими кліматичними умовами або складною безпековою ситуацією.

Поряд із терміном “дипломатичний персонал”, у практиці міжнародних відносин вживається термін “дипломатичний корпус”. Дипломатичний корпус у широкому розумінні означає дипломатичний персонал усіх представництв іноземних держав, акредитованих у певній країні, а у вузькому – сукупність глав усіх акредитованих дипломатичних представництв. Дипломатичний корпус очолюється дуаеном (старшиною), тобто головою дипломатичного представництва вищого класу, раніше акредитованим у державі перебування. Однак у багатьох державах склався звичай, згідно з яким дуаеном є апостольський нунцій незалежно від строку його перебування у цій державі. Держава перебування регулярно видає Список дипломатичного корпусу, до якого заносяться відомості про глав акредитованих іноземних дипломатичних представництв, їхній клас, час перебування на посаді. До Списку також включаються відомості про сімейний стан голови дипломатичного представництва, про його дружину та повнолітніх неодружених дочок, якщо такі прибули разом з ним. Список очолює дуаен, далі відповідно до класу ідуть прізвища глав дипломатичних представництв у франкомовному алфавітному порядку назв акредитуючих держав. Цей список не містить конфіденційної інформації, тому є відкритим до розповсюдження і часто буває у вільному продажу.

Адміністративно-технічний персонал дипломатичного представництва складається з завідуючого канцелярією, перекладачів, діловодів, бухгалтерів

тощо. До обслуговуючого персоналу відносяться водії, швейцари, охоронники, прибиральники, кухарі, домашні працівники і т.п. Адміністративно-технічний та обслуговуючий персонал дипломатичного представництва може формуватися як з громадян акредитуючої держави, так і з громадян держави перебування представництва.

Елементом правового статусу дипломатичного представництва та його персоналу є наявність дипломатичних привілеїв та імунітетів. Дипломатичні привілеї та імунітети являють собою сукупність особливих прав, які надаються зарубіжним дипломатичним представництвам та їх працівникам і зміст яких полягає у незастосуванні до них юрисдикції держави перебування.

Щодо інших співробітників – не вимагається, тільки узгоджується чисельність.

Військовий, морський, повітряний аташе – кандидатура узгоджується (як правило).

Стаття 13. Вимоги до осіб, які претендують на вступ на дипломатичну службу

1. Вимогами до осіб, які претендують на вступ на дипломатичну службу, є вимоги до їхньої професійної компетентності, які складаються із загальних та спеціальних вимог.

2. Особа, яка претендує на вступ на дипломатичну службу, повинна відповідати загальним вимогам, встановленим [Законом України "Про державну службу"](#).

3. Спеціальними вимогами до осіб, які претендують на вступ на дипломатичну службу, є:

1) наявність вищої освіти із ступенем не нижче магістра - для дипломатичних службовців;

2) володіння відповідним рівнем професійної компетентності згідно з вимогами, визначеними Міністерством закордонних справ України;

3) володіння іноземними мовами в обсязі, необхідному для виконання посадових обов'язків;

4) стан здоров'я, який дозволяє бути направленим у довготермінове відрядження, підтверджений документом, виданим у встановленому законодавством порядку;

5) відсутність обставин, що можуть перешкоджати виконанню посадових обов'язків під час роботи в системі органів дипломатичної служби.

Адміністративно-технічними працівниками (фахово сприяють роботі представництва) можуть бути громадяни України, які мають відповідну фахову освіту, необхідні професійні та ділові якості, володіють державною та, як правило, іноземними мовами

і за станом здоров'я можуть бути направлені у довготермінове відрядження.

По обслуговуючому персоналу – загальне правове регулювання не передбачено.

Стаття 9. 1. Держава перебування може в будь-який час, не будучи зобов'язана мотивувати своє рішення, повідомити акредитуючу державу, що глава представництва або будь-який з членів дипломатичного персоналу представництва є *persona non grata* або що будь-який інший член персоналу представництва є неприйнятним. У такому разі акредитуюча держава повинна відповідно відкликати дану особу або припинити її функції в представництві.

Розумний строк: 48 годин – залишити територію!

Ст. 45: У разі розриву дипломатичних зносин між двома державами або накладення арешту чи відкликання представництва

а) держава перебування повинна, навіть у випадку збройного конфлікту, поважати і охороняти приміщення представництва разом з його майном і архівами;

б) акредитовану державу може довірити охорону приміщень свого представництва разом з його майном і архівами третій державі, прийнятній для держави перебування;

с) акредитовану державу може довірити захист своїх інтересів та інтересів своїх громадян третій державі, прийнятної для держави перебування.

Також залишити територію держави перебування.

5. Дипломатичні привілеї та імунітети

Характеризуючи міжнародно-правову сутність дипломатичних імунітетів та привілеїв (далі — ДП), слід, насамперед, наголосити, що це особливі права, які країна перебування надає дипломатичним представництвам та персоналу акредитованої держави з метою сприяння виконанню їхніх місій. Найважливішими дипломатичними імунітетами та привілеями є: недоторканність дипломатичних представництв та дипломатичного персоналу; недоторканність архівів, кореспонденції; імунітет від юрисдикції та можливого притягнення дипломата до кримінальної відповідальності; пільги при проходженні митного та прикордонного контролю; звільнення від деяких видів податків тощо.

Як один із найсуттєвіших інститутів права зовнішніх зносин та повсякденної дипломатичної практики, ДП, здавалося б, мали являти собою найбільш консервативне коло правових норм та звичаїв, де все детально розписано і скріплено значною кількістю міжнародних договорів. Найважливішими із них є *Віденський протокол 1815 р. (Віденський регламент) про класи дипломатичних*

представників, Аахенський протокол 1818 р., Гаванська конвенція про консульських чиновників 1928 р., Конвенція про привілеї та імунітети ООН 1946 р., Конвенція про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН 1947 р., Угода між ООН та США про місцезнаходження центральних установ ООН 1947 р., Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р., Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р., Віденська конвенція про спеціальні місії 1969 р., Конвенція про запобігання і покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом. у тому числі дипломатичних агентів, 1973 р., Віденська конвенція про представництво держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р. Окремі аспекти правового положення статусу дипломатичних представництв та їхнього персоналу регулюються також двосторонніми угодами, підписання яких передбачено пунктом «б» ст. 47 Віденської конвенції 1961 р. Цей пункт надає можливість державам як обмежувати, так і розширювати ДПП у стосунках між собою на основі принципу взаємності.

Імунітет – сукупність особливих прав, що характеризують виключення дії юрисдикції держави перебування.

Привілеї – додаткові права, пільги, переваги, які надаються дипл. представництву і його персоналу.

У міжнародно-правовій літературі не завжди чітко проводиться розмежування між імунітетами та привілеями. На перший погляд, ці два поняття видаються певними теоретичними конструкціями. Різницю між ними потрібно провести для правильного з'ясування правової природи та змісту інституту свободи дипломатичних зносин,

Аналіз спеціальної літератури та практики дає вагому підставу стверджувати, що під імунітетом слід розуміти вилучення з-під юрисдикції держави перебування офіційних представництв іноземної держави, їх персоналу та інших осіб, які користуються міжнародним захистом, і дотримання стосовно них принципу недоторканності. Імунітет, таким чином, виступає як інструмент, потрібний для безпере-шкодного виконання органами зовнішніх зносин держави та їх співробітниками покладених на них функцій.

На відміну від імунітетів, привілеї - це певні пільги та переваги, які надаються державою перебування органам зовнішніх зносин інших держав і співробітникам цих органів з метою створення найсприятливіших умов для їх функціонування. Дипломатичні привілеї діють у більш вузькій сфері існуючого правопорядку країни перебування, а не всього правопорядку, як це стосується імунітетів.

Крім цього, надання дипломатичних привілеїв не пов'язане для держави перебування із зобов'язанням вживати будь-яких спеціальних заходів, оскільки, щоб звільнити диплома-тичних агентів від сплати податків або митного огляду, такі заходи не потрібні.

Віденська Конвенція також не розмежовує по значенню ці поняття.

3 теорії привілеїв і імунітетів:

1) веземельності, екстратериторіальності – територія посольства – умовна територія акредитууючої Д;

2) теорія представництва – посол alter ego голови держави;

3) теорія функціональної необхідності (в преамбулі Віденської Конвенції: «такі привілеї та імунітети надаються не для вигід окремих осіб, а для забезпечення ефективного здійснення функцій дипломатичних представництв як органів, що представляють держави»).

Перелік у ВК 1961 р. У 2-сторонніх договорах можуть розширюватися і звужуватися за *принципом взаємності, реторсії*.

Привілеї та імунітети:

1) представництв;

2) особисті.

Привілеї та імунітети представництв

1. Недоторканність приміщень і території - абсолютна. «Влади держави перебування не можуть вступати в ці приміщення інакше, як за згодою глави представництва» (ч. 1 ст. 22 ВК)

Навіть пожежа...

Не можна використовувати в протиправних цілях...

На державі перебування лежить спеціальний обов'язок «вживати всі належні заходи для захисту приміщень представництва від усілякого вторгнення чи нанесення збитку та для запобігання всякого порушення спокою представництва чи образи його достоїнства».

Ч. 2 ст. 31: Консульські приміщення: Тем не менее согласие главы консульского учреждения **может предполагаться в случае пожара или другого стихийного бедствия, требующего неотлагательных мер защиты.**

2. Недоторканність архівів і документів – **абс.**: «Архіви і документи представництва є недоторканими в будь-який час незалежно від їхнього місцезнаходження» (ст. 24). Дипломатическая почта не подлежит ни вскрытию, ни задержанию.

4. Все места, составляющие дипломатическую почту, должны иметь видимые внешние знаки, указывающие на их характер, и они могут содержать только дипломатические документы и предметы, предназначенные для официального пользования (ч. 3 и 4 ст. 27)

Дело Дикко:

После государственного переворота в Нигерии в 1983 году министр транспорта этой страны Умару Дикко бежал в Лондон и стал одним из самых громких критиков нового правительства. В то же время на родине его намеревались судить по обвинению в коррупции.

Не имея легальных возможностей доставить Дикко на суд, нигерийские спецслужбы обратились за помощью к сотрудникам израильской разведки «Моссад». 4 июля 1984 года Дикко похитили во время прогулки. Из страны его пытались вывезти, упаковав в ящик для диппочты (1,2 x 1,2 x 1,5 метра). Причем находился он там вместе с врачом, нанятым специально для этой операции. В аналогичный ящик спрятались два других исполнителя похищения, сотрудники «Моссада».

Однако ошибка в оформлении документов и отсутствие необходимой маркировки позволили британским таможенникам обойти требования Венской конвенции и вскрыть ящики. Итогом инцидента стал разрыв Великобританией дипотношений с Нигерией и длительные тюремные сроки для исполнителей. Сам Дикко, несмотря на ранение, выжил и спустя несколько лет по приглашению правительства вернулся в Нигерию, где вновь занялся политикой.

3. Свобода офіційних зносин дипломатичного представництва: «При зносинах з урядом і іншими представництвами та консульствами акредитуючої держави, де б вони не знаходилися, представництво може користуватися всіма придатними засобами, включаючи дипломатичних кур'єрів і закодовані та зашифровані депеші» (ст. 27).

4. Фіскальні привілеї (звільнення від податків і зборів): «Акредитуюча держава та глава представництва звільняються від усіх державних, районних і муніципальних податків, зборів і мит... **окрім** податків, зборів і мит, що представляють собою плату за окремі види послуг» (ч. 1 ст. 23) (плата за газ, водопровід, каналізацію, опалення, електроенергію тощо).

5. Митні привілеї: «Держава перебування відповідно до прийнятих нею законів та правилами дозволяє ввозити та звільняє від усіх мит, податків і зборів, за винятком складських зборів, зборів за перевезення та подібного роду послуг: а) предмети, призначені для офіційного використання представництва; б) предмети, призначені для особистого використання дипломатичного агента

або членів його родини, що живуть разом із ним, включаючи предмети, призначені для облаштування (ч. 1 ст. 36).

6. Право користатися прапором і гербом на приміщеннях представництва, а також на засобах пересування.

Особисті – дипломатичні співробітників – найширші (представницька функція)

У консулів – функціональний характер – безпосередньо під час виконання своїх службових функцій (головна функція – захист прав)

+ члени сім'ї (Члени сім'ї дипломатического агента, живущие вместе с ним, пользуются, если они не являются гражданами государства пребывания, привилегиями и иммунитетами, указанными в статьях 29–36)

ЗАВДАННЯ: уважно прочитати вказані статті Віденської Конвенції 1961 р.

1. Імунітет від кримінальної юрисдикції:

2.

Дипломат – **абсолютний** (але не від юрисдикції держави перебування) **(ст. 31 ВК)**

При цьому не має значення, чи діяв дипломат при виконанні своїх службових обов'язків або як приватна особа

Консул – лише як посадова особа; + немає в разі вчинення тяжкого злочину (Віденська конвенція 1963 р. ст. 41)

3. Імунітет від цивільної та адміністративної юрисдикції: не є абсолютний !

Ст. 31: імунітет не поширюється на випадки, коли до дипломатичних агентів пред'являються позови:

- а) що стосуються вжиття приватного нерухомого майна, яке належить дипломату як приватній особі й знаходиться на території держави перебування;
- б) що стосуються успадкування, коли дипломат виступає як виконавець заповіту, хранитель або піклувальник наслідного майна, спадкоємець (як особа приватна);
- в) щодо професійної або комерційної діяльності, здійснюваної дипломатом поза своїх офіційних функцій, оскільки ця діяльність може бути допущена державою перебування (ст. 42 містить заборону такої діяльності з метою особистої вигоди).

Крім того, порушення справи дипломатичним агентом або особою, яка користується імунітетом від юрисдикції згідно зі ст. 37, позбавляє його права посилатися на імунітет від юрисдикції щодо зустрічних позовів, безпосередньо пов'язаних з основним позовом.

4. Фіскальний імунітет: не абсолютний! (ст. 34)

Дипломатичний агент звільняється від усіх податків, зборів і мит, особистих та майнових, державних, районних і муніципальних, за винятком:

- а) непрямих податків, які звичайно включаються в ціну товарів або обслуговування (ПДВ);

- б) зборів і податків на приватне нерухоме майно, що перебуває на території держави перебування, якщо він не володіє ним від імені акредитуєної держави для цілей представництва;
- в) податків на спадщину і мита на спадкування, що стягуються державою перебування, з винятками, передбаченими в п. 4 ст. 39;
- г) зборів і податків на приватний дохід, джерело якого знаходиться в державі перебування, та податків на капіталовкладення в комерційні підприємства в державі перебування;
- д) зборів, стягнутих за конкретні види обслуговування;
- е) реєстра ційних та судових мит, іпотечних зборів та гербового збору щодо нерухомого майна.

5. ч. 2 ст. 36: Личный багаж дипломатического агента освобождается от досмотра, если нет серьезных оснований предполагать, что он содержит предметы, на которые не распространяются изъятия, упомянутые в пункте 1 настоящей статьи, или предметы, ввоз или вывоз которых запрещен законом или регулируется карантинными правилами государства пребывания. Такой досмотр должен производиться только в присутствии дипломатического агента или его уполномоченного представителя.

6. Консульські установи. Консульські привілеї та імунітети.

Консульська установа – це закордонний орган зовнішніх зносин держави, що представляє її на визначеній угодою території держави перебування і здійснює захист прав та інтересів своєї держави, її громадян та юридичних осіб.

Консульський корпус у вузькому розумінні означає це сукупність глав усіх консульських установ, розташованих у державі перебування, а у широкому – сукупність усіх консульських посадових осіб цих установ.

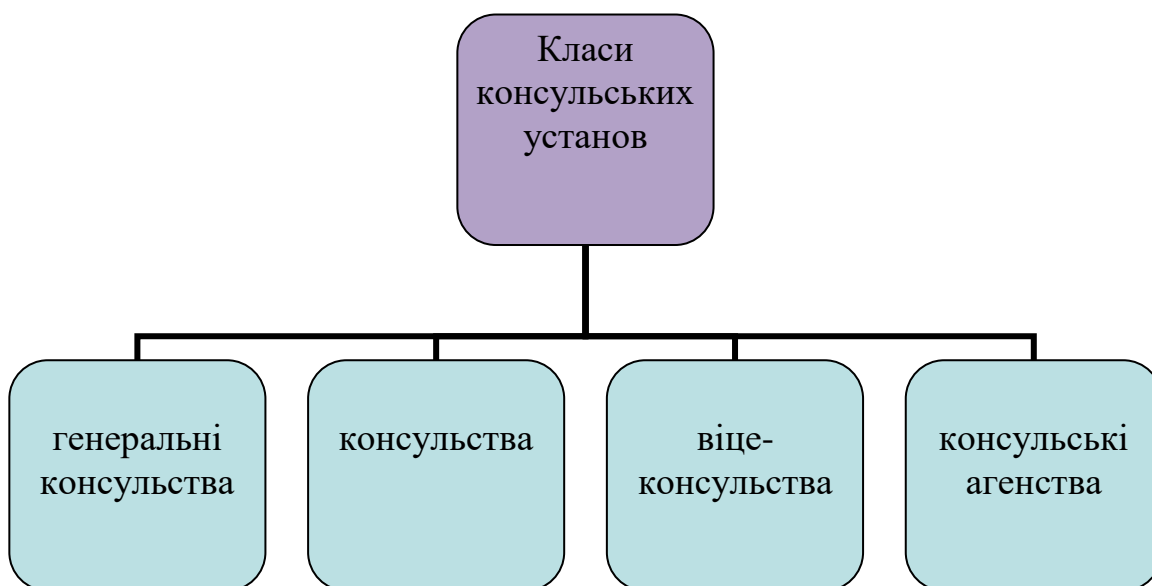
Консульські установи, на відміну від дипломатичних представництв, діють не в масштабах держави перебування в цілому, а в межах консульського округу, що визначається за згодою держави перебування та представленої держави. Кількість консульських округів, місце знаходження консульств, а також їх повноваження визначаються двосторонніми консульськими договорами (конвенціями) між державою перебування та представленою державою. Загальні засади діяльності консульських установ та їх правовий статус визначаються *Віденською конвенцією про консульські зносини 1963 р. та*

Факультативними протоколами до неї, а також актами національного законодавства, зокрема, Консульським статутом України, затвердженим Указом Президента України від 02.04.1994 р. № 127/94, Положенням про нештатних (почесних) консулів України, затвердженим Указом Президента України від 17.02.1997 р. № 150/97, Інструкцією про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном, затвердженою наказом МЗС України від 04.06.2002 р. № 113 тощо.

Консульські відносини виникають одночасно зі встановленням дипломатичних відносин, а при їх відсутності – за окремою угодою між державами. Згода держави перебування на відкриття на її території консульської установи є обов'язковою.

Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. передбачає такі класи консульських установ:

- генеральні консульства;
- консульства;
- віце-консульства;
- консульські агентства.

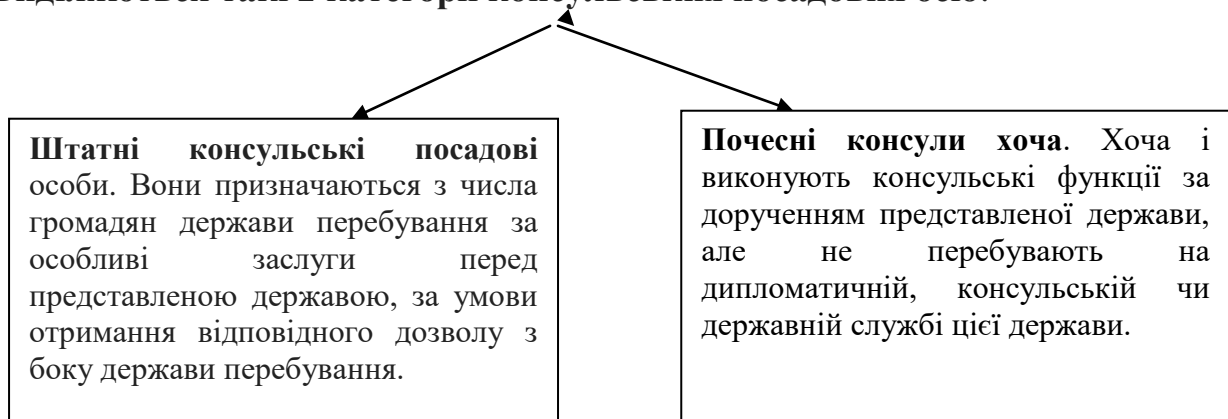
Консульські установи у своїй діяльності підпорядковуються міністерству закордонних справ чи іншому зовнішньополітичному відомству, а також постійно діючим дипломатичним представництвам представленої держави. У випадку, коли на території держави перебування консульські установи певною державою не утворені, виконання консульських функцій покладається на консульський відділ постійних дипломатичних представництв цих держав.

Функції консульських установ див.: питання 1

Штат консульської установи складається з таких категорій осіб:

- 1) консульські посадові особи – будь-які особи, включаючи голову консульської установи, яким доручено виконання консульських функцій (генеральний консул, консул, віце-консул, консульський агент і секретар консульської установи), а також особи, прикомандировані до консульської установи для підготовки до служби в консульських установах (стажисти);
- 2) консульські службові особи – будь-які особи, що виконують адміністративні чи технічні обов'язки в консульській установі;
- 3) працівники обслуговуючого персоналу.

Виділяються такі 2 категорії консульських посадових осіб:

Відповідно до ст. 9 Віденської конвенції про консульські зносини встановлено такі класи голів консульських установ:

- генеральний консул (очолює генеральне консульство);
- консул (очолює консульство);

- віце-консул (очолює віце-консульство або тимчасово заміщує консула);
- консульський агент (очолює консульське агентство).

Голова консульської установи (консул) призначається, як правило, зовнішньополітичним відомством представленої держави з повідомленням держави перебування. Процедура призначення консула складається з таких стадій:

1. Прийняття компетентним органом представленої держави рішення про призначення певної особи на посаду голови консульської установи. Таке рішення може прийматися главою держави, головою уряду чи головою зовнішньополітичного відомства. Відповідно до ст. 9 Консульського статуту консул призначається на посаду Міністром закордонних справ України.

2. Видача особі на підставі рішення про її призначення на посаду консула спеціального посвідчення, що підтверджує її повноваження – консульського патенту. У консульському патенті вказуються повне ім'я та прізвище консула, його клас, **консульський округ** та місцезнаходження консульської установи.

3. Передача дипломатичними каналами консульського патенту державі перебування.

4. Надання державою перебування згоди на призначення цієї особи на посаду голови консульської установи (екзекватури). Екзекватура може мати будь-яку форму – від окремого письмового документа (посвідчення, ноти) до напису на консульському патенті. З моменту отримання екзекватури консул вважається призначеним на посаду і може приступати до виконання своїх обов'язків.

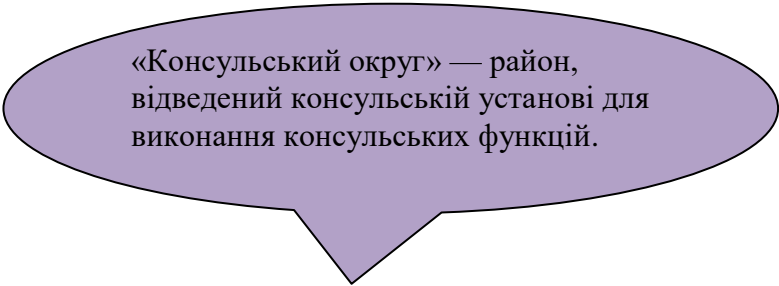
У випадку, якщо консульська установа на території держави перебування не утворюється, а виконання консульських функцій покладається на консульські відділи дипломатичних представництв, завідуючий консульським відділом посольства чи постійної місії призначається в загальному порядку призначення працівників дипломатичного представництва.

Повноваження голови консульської установи припиняються з таких підстав:

1. Відкликання представленою державою.
2. Анулювання екзекватури державою перебування.
3. Оголошення голови консульської особи небажаною особою (*persona non grata*) у державі перебування.
4. Вихід території консульського округу зі складу держави перебування.
5. Закриття консульської установи.
6. Оголошення стану війни між державами.

Розірвання дипломатичних зносин між державами не визнається автоматичною підставою для розірвання і консульських зносин. Щоправда, в таких випадках представлена держава через побоювання за безпеку власних громадян часто призупиняє і роботу консульських установ, а їх функції за взаємною згодою можуть бути передані консульським установам або дипломатичним представництвам третіх держав. Наприклад. Під час Другої світової війни консульські інтереси багатьох воюючих держав за кордоном представляла Швейцарія.

За аналогією з дипломатичними привілеями та імунітетами виділяються привілеї та імунітети консульської установи та особисті привілеї та імунітети консульських працівників.

«Консульський округ» — район, відведений консульській установі для виконання консульських функцій.

До привілеїв та імунітетів консульської установи відносяться:

1. Право використання державного прапора і офіційної символіки представленої держави. Щоправда, уже склався стійкий звичай, згідно з яким на приміщенні консульської установ державний прапор представленої держави не піднімається, якщо у тому ж населеному пункті розташоване і дипломатичне представництво цієї держави.

2. Недоторканність приміщень консульських установ, включаючи резиденцію голови консульської установи. Щоправда, на відміну від недоторканності приміщень дипломатичних представництв, держава перебування може порушувати недоторканність приміщень консульської установи у випадку пожежі чи іншого стихійного лиха, що вимагає застосування невідкладних заходів захисту.

3. Недоторканність архівів, документів, офіційного листування та транспортних засобів консульської установи.

4. Свобода відносин з урядом і дипломатичним представництвом своєї держави, в т.ч. з використанням дипломатичних кур'єрів та криптографічних шрифтів. Використання засобів зв'язки консульськими установами здійснюється в тому ж порядку, що і дипломатичними представництвами.

5. Фіскальний імунітет, тобто звільнення консульської установи від сплати будь-яких податків і зборів, крім тих що представляють собою плату за надання конкретних видів послуг.

6. Митний імунітет, тобто звільнення консульської установи від сплати ввізного (вивізного) мита та митного огляду при ввезенні (вивезенні) товарів і транспортних засобів, призначених для офіційного використання представництвом.

Особисті привілеї та імунітети працівників консульських установ:

1. Особиста недоторканність – консульські посадові особи не можуть бути заарештовані чи затримані інакше, ніж за рішенням судових органів за обвинуваченням у вчиненні тяжкого злочину.

2. Імунітет від юрисдикції адміністративних і судових органів щодо відповідальності за дії, вчинені при виконанні своїх службових обов'язків, крім вимог про відшкодування шкоди, заподіяної транспортним засобом, а також вимог про виконання договорів, укладених поза межами службових повноважень.

3. Звільнення від обов'язку реєстрації як іноземців на території держави перебування, отримання дозволу на проживання та працевлаштування.

4. Фіскальні імунітети. Консульські посадові особи і адміністративно-технічний персонал консульства звільняються від сплати усіх податків і зборів, за винятком непрямих податків, що включаються до ціни товару, податків на особисте нерухоме майно, податків (зборів), що стягуються при відчуженні майна, податків на спадщину та деяких інших податків та зборів. Обслуговуючий персонал звільняється від сплати податків і зборів на отриману заробітну плату.

5. Митний імунітет. Працівники консульських установ та члени їх сімей звільняються від сплати ввізного (вивізного) мита при переміщенні через митний кордон предметів, призначених для особистого споживання. Особистий багаж цих осіб звільняється від митного огляду, якщо нема підстав вважати, що в ньому перевозяться предмети, ввезення чи вивезення яких заборонене.

Двосторонніми консульськими договорами може встановлюватися більш широкий перелік консульських привілеїв та імунітетів. Останнім часом, як правило, для консульських установ та їх голів передбачаються такі ж привілеї та імунітети, як для дипломатичних представництв та їх голів. Віденська конвенція про консульські зносини забороняє консульським посадовим особам займатися професійною чи комерційною діяльністю з метою отримання особистого прибутку. Якщо такою діяльністю займаються працівники адміністративно-технічного чи обслуговуючого персоналу, вони втрачають належні їм привілеї та імунітети.

7. Торговельні представництва

Торговельні представництва (місії) – це зарубіжні органи зовнішніх зносин, які на території держави перебування представляють та захищають інтереси своєї держави у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

На діяльність торговельного представництва (місії) поширюється дія Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., оскільки вони розглядаються як структурний підрозділ дипломатичного представництва.

Порядок організації та компетенція торговельного представництва (місії) визначається національним законодавством акредитуючої держави, зокрема Законами України “Про дипломатичну службу” та “Про дипломатичні ранги України”, Положенням про дипломатичне представництво України за кордоном, а також Положенням про торговельно-економічну місію у складі дипломатичного представництва України за кордоном, затвердженим Указом Президента України від 30.04.1994 р. № 200/94.

Торговельне представництво (місія) виконує такі функції:

- представництво інтересів держави в галузі зовнішньоекономічної діяльності та сприяння розвитку торговельних відносин із зарубіжними країнами;
- вивчення загального стану економіки держави перебування та її ринків;
- видача дозволів на здійснення зовнішньоекономічної діяльності на території держави перебування, якщо видача таких дозволів передбачена законодавством держави перебування чи акредитуючої держави;
- інформування держави перебування та її суб’єктів господарювання про умови та особливості господарської діяльності в акредитуючій державі;
- затвердження та реєстрація укладених зовнішньоекономічних угод у встановленому порядку;
- здійснення зовнішньоекономічних операцій та угод тощо.

Торговельно-економічні місії України знаходяться у подвійному підпорядкуванні. Ці місії входять до складу дипломатичного представництва і організаційно підпорядковуються МЗС України, а функціонально – Міністерству економіки та з питань європейської інтеграції України.

Торговельно-економічну місію очолює її керівник, який за посадою є радником-посланником або радником відповідного представництва

(посольства). Керівник торговельно-економічної місії призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Мінекономіки та погодженням з МЗС України. Кандидатура для призначення на посаду керівника торговельно-економічної місії попередньо погоджується з Президентом України. Керівник торговельно-економічної місії несе персональну відповідальність за виконання покладених на торговельно-економічну місію завдань і функцій. Заступник керівника торговельно-економічної місії призначається на посаду та звільняється з посади Міністром економіки України за погодженням з Міністерством закордонних справ України. Інші співробітники торговельно-економічної місії призначаються Міністром економіки України.

Якщо торговельне представництво (місія) в межах встановлених повноважень укладає зовнішньоекономічні договори (контракти), то права та обов'язки за цими договорами (контрактами), так само як і відповідальність за їх виконання, несе відповідна держава.

8. Представництва держав у міжнародних організаціях та на міжнародних конференціях

Правовий статус представництв держав у міжнародних міжурядових організаціях універсального характеру (ООН, МАГАТЕ тощо) та на скликаних цими організаціями конференціях визначається Віденською конвенцією про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р., установчими документами цих організацій, зокрема Статутом ООН 1945 р. та Статутом МАГАТЕ 1956 р., а також міжнародними договорами, безпосередньо спрямованими на врегулювання питань дипломатичних відносин держав та міжнародних організацій, наприклад, Конвенцією про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй 1946 р., Конвенцією про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН 1947 р., Угодою про привілеї та імунітети МАГАТЕ 1959 р. і т.п.

Держави, які є членами міжнародної організації, можуть утворювати постійні представництва при міжнародних організаціях, делегації для участі у роботі органу міжнародної організації та делегації для участі у проведенні міжнародної конференції, що скликається цією організацією. Держави, які не є членами міжнародної організації, відповідно можуть призначати постійну місію спостерігача, делегацію спостерігача в органі та делегацію спостерігача на конференції.

Виділяються наступні функції постійного представництва держави у міжнародній організації:

- забезпечення представництва надсилаючої держави при міжнародній організації;
- забезпечення участі надсилаючої держави у діяльності міжнародної організації;
- підтримання зв'язків між надсилаючою державою та міжнародною організацією;
- захист інтересів надсилаючої держави у відносинах з міжнародною організацією;
- ведення переговорів з міжнародною організацією та в її межах;
- з'ясування діяльності міжнародної організації та повідомлення про неї уряду надсилаючої держави;
- сприяння співробітництву з міжнародною організацією та іншими державами в її межах.

Штат постійного представництва держави при міжнародній організації або надісланої нею делегації може включати голову представництва (делегації), дипломатичний, адміністративно-технічний та обслуговуючий персонал. Надсилаюча держава може призначити одну і ту ж особу в якості представника

при одній чи декількох міжнародних організаціях, а також призначити голову представництва в якості одноосібного представника держави. Крім того, дві чи декілька держав можуть надіслати спільне представництво чи спільну делегацію.

Голова постійного представництва чи делегації, а також їх персонал мають такі ж привілеї та імунітети, як голова та персонал дипломатичного представництва. Ці привілеї та імунітети мають гарантуватися як міжнародною організацією, так і державою перебування міжнародної організації.

Специфікою правового статусу голови та персоналу постійного представництва та делегації є те, що на їх призначення не вимагається агреман ні держави перебування міжнародної організації, ні самої міжнародної організації, вони не можуть бути оголошені небажаними особами (*persona non grata*), крім того, держава перебування не може застосовувати реторсії та інші дії на принципах взаємності.